

Recenzia

KTO BOL JOHN LAW?

LAMBL, Adolf (2012). *Inflace*. Praha: Professional Publishing. Druhé vydanie. 156 strán. ISBN 978-80-7431-093-5.

Poznanie dejín je dôležité preto, aby sme neopakovali chyby, ktoré pred nami už niekto urobil, a to oveľa lepšie alebo dokonalejšie, ako sa o to pokúšame my sami.

V marci roku 2015 začala Európska centrálna banka s kvantitatívnym uvoľňovaním. Do obehu chce každý mesiac natlačiť 60 miliónov €. Pričom cieľom je zvýšiť infláciu, ktorá je momentálne na úrovni mierne nad 0 % ale zároveň chce naštartovať upadajúcu ekonomiku v krajinách EÚ. Aké (ne)očakávané dôsledky môže mať neobmedzené tlačenie peňazí je veľmi plasticky opísané v knihe Adolfa Lambla s názvom *Inflace*.

Adolf Lambl bol, podľa vydavateľskej poznámky, národohospodár, ktorý žil koncom 19. a v prvej polovici 20. storočia, pravdepodobne v Prahe. Okrem vydanej knihy o inflácii mal pripravené na vydanie ďalšie dve knihy, ale k samotnému vydaniu už nedošlo. Vo svojej útlej knižočke s názvom *Inflácia*, popísal vznik prvej inflácie v dejinách ako aj prvé používanie akcií a vznik akciovej spoločnosti. Za všetky tieto udalosti môžeme vďačiť pánovi, ktorý žil vo Francúzsku v rokoch 1708 – 1722.

Správne vysvetlenie ale aj pochopenie dejín a ekonomických teórií súvisí s historickým pozadím, v ktorom sa dejinná udalosť odohráva. Adolf Lamb začína fascinujúci opis vzniku inflácie exkurziou do spravovania peňazí na dvore kráľa Ľudovíta XIV., kráľa Slnko, v rokoch 1643 – 1715. V tom čase boli financie ešte plnohodnotnými peniazmi a boli vydávané ako zlaté mince alebo ako plnohodnotné mince z drahého kovu. Poživačný život na dvore francúzskeho kráľa Ľudovíta XIV., ale aj jeho nasledovníkov, však spotrebovával stále vyššie a vyššie sumy peňazí. Kráľovský dvor bol plný kráľových prisluhovačov a donášačov, ktorí za rôzne reálne alebo vymyslené služby dostávali od kráľa odmeny. Na tieto výdavky sa zvyčajne skladali obyčajní a často najchudobnejší obyvatelia kráľovstva. Rozkvet rôznych typov daní a množstva výnimiek spôsobovali v kráľovskom účtovníctve nejasnosti a zmätky. Preto sa niet ani čo čudovať, že v oblasti financií vládol na kráľovskom dvore chaos. Napriek tomu, že peniaze existovali ako plnohodnotné, „vďaka“

kráľovskému životu sa ich hodnota znižovala, čo by sme dnešnými slovami nazvali skrytou infláciou. V päťdesiatych rokoch 17. storočia, v čase finančných machinácií, zmätku a neporiadku, prichádza na kráľovský dvor F. Colbert. Do systému fungovania kráľovskej pokladnice zaviedol účtovníctvo a poriadok. Na kráľovskom dvore realizoval viacero ekonomických opatrení na zefektívnenie činnosti dvora a fungovania kráľovskej pokladnice. Tento stav trval približne 30 rokov a po smrti kráľa aj F. Colberta, sa rozhadzovačnosť kráľovského dvora a neporiadok v kráľovskej pokladnici vrátili do starých koľají. Do tejto ekonomickej a politickej situácie prichádza na kráľovský dvor John Law.

Pôvodom škót, John Law, sa narodil v roku 1671 v Edinburgu a zomrel sám a chudobný v roku 1729 v Benátkach. Do histórie hospodárskej politiky a finančnictva sa zapísal ako ten, ktorý „vynašiel“ infláciu a odštartoval existenciu akciových spoločností. To, že napriek neslávnemu odkazu to bol určite človek, ktorý dokázal predvídať budúcnosť, opisuje A. Lamb v knihe *Inflation nasledujúcimi slovami*: „Law videl v papierovom platidle, resp. mene, peniaze budúcnosti“ (str.148).

John Law po odchode zo Škótska veľa cestoval a začiatkom 18. storočia sa dostal do Francúzska. V tom čase bol pri moci kráľ Ľudovít XV., ktorý bol maloletý a jeho regentom s neobmedzenou mocou bol Filip Orelánsky. Law navrhuje regentovi založenie jedinej banky, ktorá bude pracovať na princípe: „... *bez peňazí nie je možný obchod a je nutné neustále zvyšovať ich obeh, aby sa obchod mohol vyvíjať a rásť. Prehlási (Law), že zvýšeným obehom rastie cena krajiny, rastie hodnota štátu. Praktické uskutočňovanie Lawovej myšlienky predpokladalo založenie bankovej organizácie, ktorá by bola regulátorom úveru a ktorá by v súlade s kráľovskými záujmami konala ako kráľovský pokladník a prijímala peniaze od súkromníkov. Tieto peniaze by vymieňala za neobmedzený počet bankoviek, ktorých obeh by prevyšoval kovové krytie.*“ (str. 79).

Law teda predpokladal založenie takej bankovej inštitúcie, v ktorej sa odstúpi od plnohodnotnej meny a prejde sa ku obchodovaniu prostredníctvom papierovej meny. Rast obchodu so zahraničím zabezpečil Law prostredníctvom spoločnosti „Compagnie d'Occident“ (Spoločnosť Západu). Základné imanie spoločnosti získal prostredníctvom vydaných cenných papierov. Vzhľadom na všeobecnú neznalosť ekonomických princípov sa Law rozhodol vydávať toľko cenných papierov, ktoré

nahrádzali peniaze, aby sa zabezpečilo dostatočné množstvo peňazí pre fungovanie krajiny a aby sa pohla výroba aj obchod. V čase fungovania a prosperovania spoločnosti v prvých rokoch existencie, bol dopyt po cenných papieroch taký veľký, že výrazne prevyšoval ponuku. Neskoršie emisie papierov boli sprevádzané viacerými podnetmi zo strany samotného Johna Lawa, ale aj zo strany kráľa, pre ktorého sa Spoločnosť Západu stala jediným emitentom cenných papierov a de facto aj jediným emitentom papierových peňazí s núteným obehom. Celý mechanizmus fungovania papierových peňazí skončil prasknutím finančnej bubliny, ktorá spôsobila nielen ekonomické straty, ale aj straty na ľudských životoch.

Z pohľadu dnešného ekonóma možno označiť Johna Lawa za ekonomického vizionára zatiaľ neprekonaných rozmerov. Okrem toho, že sa mu pripisuje „vznik“ prvej inflácie, bol prvý aj v:

1. Vydávaní (emisii) papierových, neplnohodnotných peňazí.
2. Založení podniku, ktorý dnes funguje na podobných princípoch ako spoločnosť založená J. Lawom – akciová spoločnosť.
3. Na základe monopolu udeleného jeho spoločnosti kráľom, vytvoril prvú centrálnu banku.
4. Vo svete najznámejší spôsob nekalého obchodovania s peniazmi sú pyramídové hry, alebo aj Ponzioho schéma obchodovania. No skutočne prvý, kto zaviedol systém obchodovania jednému zoberiem peniaze a druhému ich vrátim bol John Law.

Dejiny sa opakujú. Viac či menej úspešne, ale dejiny by nás mali hlavne poučiť a varovať pred chybami. A presne o tom je kniha Adolfa Lambly. 120 strán presne a bravúrne napísaného textu, ktoré stoja za to, aby im aj po rokoch čitateľ venoval pozornosť. A to nie len národohospodár, nie len ten, koho zaujímajú dejiny ekonómie, ale každý, koho zaujímajú peniaze. A to sme všetci. Preto by nám vznik prvej inflácie, prasknutie inflačnej bubliny a obchodovanie s cennými papiermi nemalo byť ľahostajné. Najmä dnes, keď sa historické paralely tak veľmi podobajú tým dnešným.

*Ing. Renáta Madzinová, PhD.
Vysoká škola medzinárodného podnikania
ISM Slovakia v Prešove
madzinova@ismpo.sk*